

21. SIMPOZIJ SEKCIJE FARMACEVTOV JAVNIH LEKARN: DEBELOST – VZROK IN POSLEDICA ZDRAVSTVENIH TEŽAV

Marjetka Korpar

17. oktobra 2023 je v Domus Medica v Ljubljani potekal letošnji simpozij Sekcije farmacevtov javnih lekarn na temo debelosti. V prvem sklopu so predavatelji zdravniki izčrpno predstavili epidemiologijo, etiopatogenezo, dejavnike tveganja za razvoj debelosti ter vpliv debelosti na razvoj številnih bolezni. Predstavili so tudi osnovno zdravljenje debelosti, ki vključuje dietoterapijo, aktivacijsko terapijo in vedenjsko kognitivno terapijo.

V drugem sklopu so sledila predavanja farmacevtov o zdravljenju debelosti z zdravili, vplivu zdravil na pridobivanje telesne mase ter o vlogi lekarniškega farmacevta pri obravnavi debelosti, vključujoč prehranska dopolnila.

Po okusnem kosilu in času za druženje smo se poglobili v povezavo debelosti in hormonskih sprememb ter se se-

znani z motnjami hranjenja (tudi pri moških). Predstavljen je bil klinični primer vpliva debelosti na izbiro in odmerjanje zdravil. Na koncu je predsednica Lekarniške zbornice Slovenije strnila aktualna dogajanja na področju lekarništva. Med odmori je bilo dovolj časa za srečanja, klepet in obisk predstavnikov farmacevtskih podjetij. Glede na odzive in izpolnjene anketne vprašalnike so bili udeleženci zelo zadovoljni s srečanjem, pohvalili so izbiro teme, predavatelje, dobro organizacijo, mnogi tudi dobro hrano.

Letni simpozij je stalnica, ki nadgrajuje naše znanje, nas povezuje ter omogoča izmenjavo mnenj, delovnih izkušenj, težav in dobrih praks med lekarnami po Sloveniji. Veselimo se prihodnjega srečanja, za katerega so letošnji udeleženci predlagali precej zanimivih tem.

KONGRES EVROPSKEGA ZDRUŽENJA ZA KLINIČNO FARMACIJO 2023 (EUROPEAN SOCIETY OF CLINICAL PHARMACY ABERDEEN SYMPOSIUM 2023) – UTRINKI SLOVENSКИH UDELEŽENCEV

Lea Knez, Tomislav Laptoš, Maja Petre in Matej Štuhec

Na Škotskem je med 31. 10. in 2. 11. 2023 potekal letni kongres Evropskega združenja za klinično farmacijo (*European Society of Clinical Pharmacy*, ESCP). Tema letošnjega kongresa je bila osredotočena na inovacije v klinični farmaciji na področju raziskovanja, izobraževanja in farmacevtske prakse. Program kongresa je bil zelo raznolik, saj je obsegal številna področja klinične farmacije (farmakoterapija, farmakogenetika, publiciranje znanstvenih del, raziskovanje, edukacija ter predpisovanje). Največ poudarka je bilo na področju inovacij, predvsem neodvisnega predpisovanja zdravil s strani farmacevtov, ki je v Veliki Britaniji dobro uveljavljeno že 20 let.

Farmacevt neodvisni predpisovalec je magister farmacije s pridobljeno kompetenco farmacevta predpisovalca, ki je odgovoren za predpis zdravila za diagnosticirano in novo odkrito bolezen in lahko bolnika tudi spremlja. Zdravilo

lahko predpiše popolnoma neodvisno in tudi spremeni terapijo, ki jo je predpisal zdravnik. Odvisno predpisovanje na drugi strani pomeni obliko predpisovanja farmacevta, kjer potrebuje klinični farmacevt končno potrditev zdravnika ali zdravnik prenese naloge predpisovanja kliničnemu farmacevtu (npr. predpis ali titracija statina, spremljanje bolnika, prilagajanje odmerkov). Neodvisno predpisovanje je najbolj razvito prav na Škotskem, kjer je kongres v Aberdeenu tudi potekal. Med predavatelji so zato prevladovali predavatelji in raziskovalci z Univerze Roberta Gordona. Kongres ESCP predstavlja najpomembnejši kongres v Evropi na področju klinične farmacije. Na kongresu smo prisostvovali na večini predavanj in delavnic (vezanih predvsem na farmacevta predpisovalca). Najbolj se nam je vtisnilo v spomin neodvisno predpisovanje farmacevtov, saj bodo v Veliki Britaniji leta 2026 vsi magistri farmacije

Udeleženci kongresa ESCP 2023 (z leve): Matej Štuhec, Maja Petre, Lea Knez in Tomislav Laptoš.

pridobili kompetenco neodvisnega predpisovalca zdravil. Tako so kolegi iz Škotske organizirali izjemno delavnico na to temo, kjer so nam predstavili razvoj ter trenutno stanje farmacevta predpisovalca v Veliki Britaniji. Na praktičnih primerih so prikazali, kako poteka neodvisno predpisovanje zdravil s strani farmacevtov na Škotskem.

V večini ustanov imajo farmacevte neodvisne predpisovalce, ki so bili najprej prisotni v ambulantah na primarnem nivoju (kot imamo v Sloveniji ambulante farmacevta svetovalca) in šele nato v bolnišnicah (intenzivno šele v zadnjih desetih letih). Klinični farmacevt predpisovalec ima tako popolnoma enake pravice predpisovanja kot zdravnik, čeprav nekatere bolnišnice omejujejo področja predpisovanja farmacevta predpisovalca (ne more predpisati vseh zdravil, če se vodstvo bolnišnice s tem ne strinja). To se razlikuje med ustanovami. Klinični farmacevti tako pomembno vplivajo na boljši dostop do storitev na vseh nivojih, predvsem pa na primarnem nivoju. Do leta 2026 morajo opraviti šestmesečno izobraževanje, ki ga izvajajo akreditirane univerze. Država tudi intenzivno stimulira zaposlovanje in edukacijo farmacevtov predpisovalcev.

Na plenarnem predavanju je klinični farmacevt iz prakse Paul Forsyth (NHS Greater Glasgow & Clyde) predstavil ambulanto za srčno popuščanje, ki jo vodi klinični farmacevt, ki popolnoma neodvisno predpiše vsa zdravila s tega področja. Predstavil je tudi pozitivne dokaze in vpliv na manjšo umrljivost ter zadovoljstvo zdravnikov s storitvijo ter izkušnje pri implementaciji. Pričetek je bil zahteven, saj so morali prepričati zdravnike kardiologe, da so farmacevti kompetentni za predpisovanje zdravil. Po letih dela to sploh ni več vprašanje.

V nadaljevanju so kolegi iz Velike Britanije predstavili kompetenčni model farmacevta neodvisnega predpisovalca, ki ga razvijajo zadnjih 20 let. Klinične vsebine so dobro zastopane že pri temeljnih predmetih v prvem letniku študija farmacije, še bolj intenzivno v drugem letniku. Študentje se spoznajo z bolniki že na začetku študija, kar je bistveno drugače kot v tem delu Evrope, kjer se s njimi, tako vsebinami in bolniki, po večini srečajo šele ob koncu študija. Natančno so predstavili zakonsko podlago in kompetenčne modele na področju klinične farmacije, ki so nujno potrebni v izobraževalnem procesu. Bistvene so jasno definirane

kompetence in z njimi povezane storitve, kar omogoča ustrezen profesionalni razvoj kliničnih farmacevtov. Za tem je seveda ustrezna zakonska podlaga za predpisovanje s strani kliničnih farmacevtov v Veliki Britaniji. Predstavili so tudi način integracije medprofesionalnega sodelovanja v dodiplomski študij, vključno s sodelovanjem s Centrom za medprofesionalno sodelovanje Univerze v Ženevi.

V delavnicah in predstavitev raziskav so se dotaknili tudi uporabe informacijske tehnologije pri razvoju sistema za podporo kliničnemu odločanju (*clinical decision support system*). Poudarili so, da samo kombinacija kliničnega znanja, ki ga ima usposobljen farmacevtski kader, in standardiziranih ter strukturiranih podatkov in parametrov daje rešitve, ki prepoznajo bolnike z visokim tveganjem (ki zaradi tega dobijo višjo stopnjo obravnave kliničnega farmacevta), hkrati pa ne dajejo pretiranega števila lažnih opozoril.

Zadnji dan kongresa so predstavljali storitve klinične farmacije v drugih državah v obliki plenarnih predavanj. Najprej je prof. Martin Schulz (Berlin, Nemčija) predstavil kognitivne storitve v zunanjih lekarnah v Nemčiji, kjer so uvedli pregled uporabe zdravil, do katerega so upravičeni vsi državljani enkrat letno. Prav tako farmacevti na primarnem nivoju lahko identificirajo bolnike s hipertenzijo, jih usmerijo do zdravnika in po uvedbi terapije tudi ustrezno spremljajo. Iz podatkov je razvidno, da lahko ta pristop v tudi navidezno zdravi populaciji odkrije visok (tudi 50-odstoten) delež bolnikov z neodkrito hipertenzijo in posledično prepreči pozne zaplete.

Nato je Matej Štuhec predstavil storitve klinične farmacije na področju duševnega zdravja v Sloveniji, pri čemer so

bili predstavljeni tudi rezultati raziskav in praktična implementacija. Odziv je bil dober, predvsem s strani kolegov, kjer klinična farmacija še ni razvita do te mere kot v Sloveniji. Glede na naše delo smo v Sloveniji naredili na področju storitev klinične farmacije izredno veliko, saj smo morda trenutno celo vodilni v Evropski uniji v uspešnem uvajanju novih kognitivnih storitev klinične farmacije v zdravstveni sistem (npr. ambulante farmacevta svetovalca, brezšivna skrb, klinični farmacevt v timu psihogeriatrije). Za nami v tem pogledu zaostajajo tudi nekatere bolj razvite države, kot so Avstrija, Italija, Nemčija in Francija. Zahvala gre prav vsem, ki so prispevali svoj čas, energijo in voljo k napredku klinične farmacije v Sloveniji. V času, ko se v Sloveniji spogledujemo s farmacevtom predpisovalcem, smo dobili številne ideje, kako implementirati to storitev v Sloveniji.

Kongres je bil uspešen tudi zaradi druženja s številnimi farmacevti iz različnih držav, tako smo pridobili nove povezave ter ideje za sodelovanje. Ob kongresu smo imeli celo nekaj časa za ogled Aberdeena, ki je lepo mesto, ter pokušino škotskega viskija, ki je zaščitni znak Škotske.

Farmacevt predpisovalec je prihodnost tudi v Sloveniji, saj bo to še dodatno povečalo ugled farmacevta v družbi, povečalo dostop do zdravstvenih storitev, razbremenilo zdravnike in prispevalo k optimizaciji farmakoterapije. Glede na izkušnje iz Velike Britanije ter naše dolgoletno delo v ambulantah farmacevta svetovalca, le-te predstavljajo najboljšo mesto za začetek dela farmacevta predpisovalca v Sloveniji.

EVROPSKA NOČ RAZISKOVALCEV 2023 NA FAKULTETI ZA FARMACIJO

Alenka Zvonar Pobirk, Janez Mravljak

Evropska noč raziskovalcev je vseevropski javni dogodek, ki na zabaven in navdihujoč način širši javnosti predstavlja raznolikost znanosti in njen vpliv na vsakdanje življenje vseh nas. Z vsakoletno izvedbo Evropske noči raziskovalcev na Fakulteti za farmacijo Univerze v Ljubljani želimo v skladu z vizijo projekta in Fakultete za farmacijo, ki je zavezana delovanju v dobrobit slovenskih državljanov z ustvarjanjem in širjenjem znanstvenih spoznanj, približati raziskovalce in njihovo raziskovalno delo javnosti in povečati zanimanje mladih za znanstvene in raziskovalne poklice.

Letos je Evropska noč raziskovalcev sočasno potekala v 26 državah, in sicer že tradicionalno na zadnji petek v septembru. Različne članice Univerze v Ljubljani od leta 2017 sodelujemo s projektom »*Humanistika, to si ti!*«, ki v letih 2022 in 2023 nosi naslov »*Človek živali in žival človeku*«.

29. septembra 2023 je bilo na Fakulteti za farmacijo res pestro, saj nas je že dopoldan obiskalo 90 srednješolcev s Šolskega centra Novo mesto, popoldan smo najprej gostili 34 osnovnošolcev iz Tržiča, zvečer pa je v naše la-

